

Učebné osnovy

Dejepis

7. ročník

(1 hodina týždenne, 33 hodín ročne) – rozsah daný ŠVP

Charakteristika predmetu

Dejepis spolu s humánnou zložkou zemepisu a občianskou výchovou tvorí vzdelávaciu oblasť spoločenskovedných predmetov. Je v nej však samostatným predmetom a spolu s nimi v integratívnych vzťahoch predstavuje jeden z významných prostriedkov procesu humanizácie žiakov. V jeho priebehu si žiaci postupne osvojujú kultúru spoločenskej komunikácie a demokratické spôsoby svojho konania na základe oboznamovania sa s vývojom ľudskej spoločnosti najmä z hľadiska aspektu konajúcich osôb, či skupín ľudí a tiež prostredníctvom pohľadov na dôležité formy života spoločnosti v jednotlivých historických obdobiach.

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiaka ako celistvej osobnosti a uchovanie kontinuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historickej skúsenosti či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy. Súčasťou jej odovzdávania je predovšetkým postupné poznávanie takých historických udalostí, dejov, javov a procesov v priestore a čase, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili vývoj slovenskej spoločnosti a premietli sa do obrazu našej prítomnosti. Pričom kladie dôraz na dejiny 19. a 20. storočia, v ktorých môžeme nájsť z väčšej časti korene súčasných spoločenských javov i problémov.

Takto vedie žiakov k úcte k vlastnému národu, k rozvíjaniu vlastenectva ako súčasť kultivovania ich historického vedomia, v ktorom rezonuje i úcta k iným národom a etnikám, rovnako tak rešpektovanie kultúrnych a iných odlišností, ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločenských. Prispieva tak k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti. Rovnako dôležitosť pripisuje aj demokratickým hodnotám európskej civilizácie.

Ciele predmetu

Za základnú cieľovú kategóriu výučby dejepisu považujeme tvorbu štúdijných predmetových, medzipredmetových kompetencií – spôsobilostí, schopností využívať kvalitu získaných znalostí v rôznych poznávacích i praktických situáciách, ktoré umožnia žiakom, aby nepristupovali k histórii len ako k uzavretej minulosti, ale aj k rozvíjaniu celej škály kompetencií (spôsobilostí) klásť si v aktívnej činnosti kognitívne rôznorodé otázky, pomocou ktorých sa cez prizmu prítomnosti pýtajú na minulosť a vytvárajú si tak postupne vlastný názor.

Významným prostriedkom k tomu je súbor primeraných školských historických prameňov (aj exemplárne mnohostranných), ktorý sa považuje za integrálnu súčasť didaktického systému výučby dejepisu i dejepisných učebníc na základných školách.

Závažným predpokladom rozvíjania a uplatňovania uvedených cieľových kategórií je prekonávanie transmisívnu výučbu dejepisu, ktorej podstatou je odovzdávanie poznatkov v hotovej podobe prevažne explikačnými (vysvetľujúcimi) metódami a prostredníctvom frontálnej výučby, a v širšej miere aplikovať prístupy, ktoré kladú dôraz na aktívne učenie, na proces hľadania, objavovania a

konštruovania (vytvárania) poznatkov na základe vlastnej činnosti a skúsenosti v interakcii s učiteľom a spolužiakmi v kooperatívnom učení.

Základné predmetové kompetencie (spôsobilosti)

Žiaci si kladú otázky:

- použijú ich na osvojovanie daných významov, ktoré súvisia s riešením základných operácií:

- s historickým časom
 - zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti chronologicky
 - zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti synchronne
 - rozpoznať postupne nerovnomernosť historického vývoja
 - využívať medziny ako prostriedok orientácie v minulosti
- s historickým priestorom
 - rozlišovať miestny, regionálny, národný, globálny historický priestor
 - zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti priestorovo
 - rozpoznať podmienenosť medzi historickým priestorom a spôsobom života a obživy človeka, spoločnosti
- s historickými faktami, udalosťami, javmi a procesmi a ich hodnotiacim posudzovaním
 - vymedziť jednotlivú historickú udalosť, jav, proces, osobnosť
 - popísať jednotlivé historické udalosti, javy, procesy, osobnosti na základe určujúcich znakov
 - rekonštruovať konanie a postoje ľudí v minulosti
 - skúmať konanie ľudí v daných podmienkach a vysvetľovať ho
 - určiť príčiny jednotlivých historických udalostí, javov, procesov
 - vymedziť dôsledky jednotlivých historických udalostí, javov, procesov
 - rozpoznať charakteristické znaky jednotlivých historických období
 - rozpoznať základné faktory, ktoré ovplyvňovali historický vývoj

- aplikujú ich v nových situáciách, v „skúmateľských“ postojoch a pracovných postupoch pri vyšetrení, pátraní v školských historických písomných, obrazových, grafických a hmotných prameňoch - stopách po minulosti

- pri vymedzovaní predmetu skúmania
Žiaci vymedzia, čo môžu skúmať pri priamom pozorovaní pästného klinu.
- pri vytvorení plánu skúmania
Žiaci zostavia plán skúmania pästného klinu.
- pri komunikácii v tíme o výsledkoch skúmania
Žiaci v pracovnom tíme zhrnú výsledky svojho skúmania pästného klinu ako najstaršieho pracovného nástroja
- pri vytvorení záznamu zo skúmania
Žiaci v pracovnom tíme urobia záznam o skúmaní pästného klinu
- pri vyhľadávaní relevantných informácií

- z rôznych zdrojov – textov verbálnych, obrazových, grafických, i z textov kombinovaných
- z učebníc, cvičebníc, pracovných zošitov, slovníka cudzích slov, atlasov, novín, časopisov, webových stránok
- z populárnovedeckej literatúry a historickej beletrie
- pri využívaní týchto informácií a verifikovaní ich hodnoty
 - vyberaní informácií
 - organizovaní informácií
 - porovnávaní informácií
 - rozlišovaní informácií
 - zaraďovaní informácií.
 - kritickom zhodnotení rôznych zdrojov informácií
- pri štruktúrovaní výsledkov, výstupov a potvrdení vybraného postupu zoradení výsledkov
 - rozpoznaní podstatného od nepodstatného
 - integrovaní výsledkov do chronologického a historického rámca
 - vyhodnocovaní správnosti postupu
 - tvorbe súboru vlastných prác

Uvedený komplex študijných (predmetových) kompetencií (spôsobilostí) sa spresňuje, konkretizuje v učebných požiadavkách v jednotlivých tematických celkoch učebného obsahu v podobe systematizovaného výkonového štandardu.

Obsah vyučovania

Tematický celok	Obsahový štandard		Výkonový štandard
	Téma	Pojmy	Spôsobilosti
Predkovia Slovákov v Karpatskej kotline	Príchod Slovanov	pravlasť, migrácia, Samo	Žiaci sú schopní: <ul style="list-style-type: none"> - opísať pravlasť Slovanov - uviesť dôvody sťahovania Slovanov - na historickej mape ukázať územia na ktoré sa Slovania nastahovali - vymenovať západných, južných a východných Slovanov - identifikovať vzťahy medzi Slovanmi a Avarmi - uviesť príčiny vzniku Samovej ríše - zdôvodniť význam Samovej ríše
	Veľká Morava	kresťanské misie Cyril a Metod Pribina Rastislav Svätopluk	Žiaci vedia: <ul style="list-style-type: none"> - uviesť dôvody na vznik Veľkomoravskej ríše - opísať vznik Nitrianskeho kniežatstva - vysvetliť význam Veľkomoravskej ríše - zhodnotiť prínos Cyrila a Metoda pre rozvoj našej kultúry a

			<p>štátnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - opísať Veľkomoravskú ríšu počas panovania Rastislava a Svätopluka - opísať kultúru vo Veľkomoravskej ríši - opísať vzdelanosť vo Veľkomoravskej ríši - ukázať na historickej mape rozmach Veľkomoravskej ríše - nakresliť obydlie z doby Veľkomoravskej ríše - rozpoznať zbraň a výstroj vojakov z obdobia Veľkomoravskej ríše
Slováci v Uhorskom kráľovstve	Kráľovstvo mnohých jazykov a mravov	<p>dynastie, Štefan I. Ondrej II. Karol Róbert Ľudovít I. Žigmund Luxemburský gotická cesta Matej Korvín</p>	<p>Žiaci vedia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vysvetliť vznik Uhorského kráľovstva - uviesť prínos predkov Slovákov pri vzniku Uhorského kráľovstva - zhodnotiť vládu Štefana I. - zhodnotiť význam Nitrianskeho vojvodstva - analyzovať Zlatú bulu Ondreja II. - vysvetliť, prečo dochádzalo v Uhorsku k neustálemu boju o trón - analyzovať a zhodnotiť spôsob života vo vrcholnom stredoveku a dnes - zdôvodniť hospodársky rozkvet za vlády Karola Róberta - zhodnotiť význam vnútornej a zahraničnej politiky Ľudovíta I. a Žigmunda Luxemburského - opísať vládu Mateja Korvína - zhodnotiť význam banských miest na Slovensku
	Banské mestá	<p>Kremnica Banská Štiavnica Banská Bystrica život baníkov, dukát</p>	<ul style="list-style-type: none"> - opísať kultúru v Uhorsku vo vrcholnom stredoveku, - nájsť obrazový materiál z gotickej cesty - ukázať na historickej mape Uhorské kráľovstvo - napísať krátky životopis vybraného panovníka Uhorska - do slepej mapy nakresliť banské mestá ležiace na území Slovenska - napísať krátky text o živote baníkov - vytvoriť tím a vymodelovať historické námestie stredovekého mesta
Obrazy		humanizmus,	Žiaci sú schopní:

<p>novovekého sveta</p>	<p>Kríza stredoveku</p> <p>Kníhtlač</p> <p>Objavitelia a dobyvatelia</p> <p>Hospodárske zmeny</p> <p>Reformácia a proti - reformácia</p>	<p>renesancia Mikuláš Kopernik Leonardo da Vinci</p> <p>Ján Gutenberg</p> <p>karavela objavenie Ameriky (Krištof Kolumbus) oboplávanie zemegule (F. Magalhaes) kolonializmus</p> <p>od cechu k manufaktúre mešťan, zámorský obchod</p> <p>Martin Luther Ignác z Loyoly</p>	<ul style="list-style-type: none"> - uviesť podstatné znaky úpadku stredovekej spoločnosti - charakterizovať humanizmus - vysvetliť podstatu renesancie - zhodnotiť význam kníhtlače - napísať krátku esej o význame písaného slova - rozlíšiť pojmy objaviteľa a dobyvateľa - uviesť príčiny zámorských objavov - posúdiť dôsledky zámorských objavov - zhodnotiť význam zámorského obchodu - zakresliť do obrysovej mapy smery objavných plavieb - vysvetliť pojem kolonializmu <p>Žiaci vedia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zdôvodniť príčiny hospodárskych zmien v novoveku - porovnať prácu remeselníka v cechu a v manufaktúre - opísať život mešťana - zostaviť správu o spôsobe života remeselníka - opísať príčiny vzniku reformácie - analyzovať písomný prameň z problematikou reformácie - vysvetliť dôvody protireformácie
<p>Habsburská monarchia</p>	<p>Slovensko na hranici dvoch svetov</p> <p>Osvietenský absolutizmus</p>	<p>Moháč Turci Bratislava – centrum uhorského kráľovstva</p> <p>Mária Terézia Jozef II.</p> <p>Matej Bell Adam F. Kollár reformy</p>	<p>Žiaci vedia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opísať moháčsku bitku a jej dôsledky - objasniť postavenie Slovenska v Habsburskej monarchii - charakterizovať postavenie Slovenska v susedstve Osmanskej ríše - uviesť príčiny a dôsledky protihabsburských povstaní v Uhorsku - zostaviť obrazový materiál o Bratislave ako hlavnom a korunovačnom meste Uhorska - zhodnotiť význam reforiem Márie Terézie a Jozefa II. - charakterizovať osvietenský absolutizmus - prezentovať významné slovenské osobnosti napísaním krátkej práce

Prierezová, integrovaná téma	spôsobilosti
J. Gutenberg, alebo na počiatku mediálneho sveta	Projekt

Metódy a formy práce – stratégie vyučovania

Pri vyučovaní sú používané všetky stratégie vyučovania, ktoré vedú k rozvíjaniu kľúčových kompetencií:

- výkladovo-ilustratívne metódy
- metódy výkladovo – problémové
- heuristické metódy
- výskumné metódy

Metodické formy: rozprávanie, objasňovanie, opis, rozhovor, diskusia, zostavenie plánu, postup činnosti, ukážky riešenia úloh, samostatné štúdium, písomné práce, práca s IKT

Sociálne formy: frontálne, individuálne, skupinové vyučovanie

Organizačné formy: vyučovacia hodina, projekty, návšteva múzea, exkurzia, domáca práca

a ďalej tieto špecifické stratégie charakteristické pre dejepis:

- viesť žiakov k tomu, aby si uvedomili, že druhý človek môže mať na rovnakú skutočnosť odlišný názor a zároveň ho rešpektovali (skupinová práca, diskusie)
- poskytnúť žiakom dostatočný priestor k ich vlastnému prejavu
- vysvetliť žiakom zásady správania sa v kultúrnych inštitúciách
- chrániť a oceňovať naše tradície, kultúrne a historické dedičstvo

Učebné zdroje

Pri vyučovaní sa používajú učebné zdroje a metodické pokyny stanovené a odporúčané Štátnym pedagogickým ústavom, vlastné materiálno-technické a didaktické prostriedky, prezentácie v PowerPoint, dejepisné mapy, dataprojektor, PC s pripojením na internet.

Kováč, D.a kol.: *Dejepis 2- Európa v období stredoveku*. Bratislava 2000: Orbis Pictus Istropolitana, ISBN 80-7158-275-1

Kováč, D. a kol. : *Dejepis 2 –Slovensko v stredoveku a na začiatku novoveku*. Bratislava 1997 :Orbis Pictus Istropolitana, ISBN 80-7158-026-0

Kratochvíl,V., Daniš, M.: *Dejepisná čítanka 2*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana,2003 ISBN 80-7158-476-2

Kováč, D. a kol. : *Dejepis 3 –Slovensko na prahu nového veku*. Bratislava 2008 :Orbis Pictus Istropolitana. ISBN 978-80-7158-881-8

Gurňák, D.: *Dejepisný zošit pre 7. ročník ZŠ: Stredovek*. Bratislava 2002: Mapa Slovakia Škola. ISBN 80-89080-19-7

Chisholmová, J.: Svetové dejiny v kocke: Kľúčové udalosti v dejinách. Bratislava 2001: Mladé letá. ISBN 80-06-01094-3

Kučera, M.: Slovensko v dobách stredovekých. Bratislava 1985: Mladé letá. ISBN 80-06-00313-0

Mrva, J.: Slovensko: Dejiny v kocke. Bratislava 2003: Perfekt. ISBN 80-8046-240-2

Gurňák, D.: Dejepisný atlas: Štáty v premenách storočí. Bratislava 2006: Mapa Slovakia Plus. ISBN 80-89080-47-2

Veľká Morava: nástenná mapa

Historická revue - Vedecko populárny časopis o dejinách. Bratislava 2010/2011: Slovenský archeologický a historický inštitút- SAHI

Prierezové témy

Jednou z najdôležitejších prierezových tém vo vyučovaní dejepisu je multikultúrna výchova žiakov, ktorá je podrobne rozpracovaná v tematických plánoch. Pojmy multikultúrnej výchovy zároveň tvoria aj obsah predmetu dejepis. V prvom rade teda chceme vytvoriť u žiaka určité zručnosti, kompetencie, zmeniť jeho postoje tak, aby bol pripravený na život v súčasnej, teda multikultúrnej spoločnosti.

Multikultúrna výchova je v podstate zameraná na rozvoj schopnosti rešpektovať existenciu iných kultúr, spoznávať ich, naučiť sa ich tolerovať, čo sa stane základom, ktorý umožní hlbšie pochopenie danej kultúry tak, aby výsledkom bolo akceptovanie jej odlišností.

Sú nevyhnutnou súčasťou vzdelávania, zabezpečujú komplexnosť vzdelávania, využívanie aplikačných súvislostí a riešenia problémov, situácií a javov v logickom celku. Dôsledné ponímanie štruktúry učiva je jedným z prvých krokov, ktoré vedú k ich uplatňovaniu.

Osobnostný a sociálny rozvoj

- pozerať sa na udalosti, javy a problémy ľudí a ich riešenia v súčasnosti aj minulosti z rôznych pohľadov
- vážiť si každého človeka
- rovnoprávnosť pohlaví
- rozvíjanie spolupráce medzi žiakmi
- poznať dejiny vzdelávania

Multikultúrna výchova

- vychovávať empatických jedincov, ktorí pochopia a akceptujú kultúrnu rôznorodosť
- rozvíjať medzilidskú toleranciu
- poznať históriu, zvyky, tradície iných kultúr
- boj proti neznášanlivosti, rasizmu, xenofóbia

- chápať vzťahy vlastnej kultúry s inými kultúrami, schopnosť vidieť ich vzájomné ovplyvňovanie sa v histórii a snaha prijať toto ovplyvňovanie ako samozrejmosť

Enviromentálna výchova

- schopnosť chápať, analyzovať a hodnotiť vzťahy medzi človekom a jeho životným prostredím na základe poznania zákonov, ktorými sa riadi od dávnych čias život na Zemi
- poznať a chápať súvislosti medzi vývojom ľudskej populácie a vzťahom k prostrediu v rôznych oblastiach sveta
- viesť žiakov k ochrane prírodného prostredia, v ktorom sa nachádzajú kultúrno-hist. pamiatky
- naučiť žiakov chrániť a zveľaďovať kultúrne a historické dedičstvo
- schopnosť vnímať a citlivo pristupovať k prírode a prírodnému a kultúrnemu dedičstvu

Mediálna výchova

- viesť žiakov k tomu, aby poznali význam podávania informácií o dejinách a tradíciách slov. národa a o kultúrno-historických pamätihodnostiach Slovenska
- viesť žiakov k tomu, aby vedeli zmysluplne využívať médiá
- rozvíjať schopnosť vytvoriť si vlastný názor na médiá na základe prijímaných informácií
- učiť sa kriticky hodnotiť mediálne spracované udalosti, javy, konflikty

Tvorba projektu a prezentačných zručností

- schopnosť komunikovať, argumentovať
- používanie informácií a práca s nimi
- riešenie problémov
- spolupráca v skupine
- prezentácia samého seba
- vypracovanie harmonogramu svojich prác

Ochrana života a zdravia

- ochrana dieťaťa
- nebezpečenstvo vojen

Hodnotenie predmetu

Predmet dejepis je klasifikovaný podľa metodických pokynov na hodnotenie a klasifikáciu žiakov základných škôl ktoré schválilo Ministerstvo školstva a vedy Slovenskej republiky dňa 28. apríla. 2009 pod číslom 7/2009-R ako metodický materiál pre učiteľa základnej školy.

Žiaci sú hodnotení podľa klasifikačného poriadku známkami na základe ústnych odpovedí, písomných prác, didaktických testov a projektov, ktoré spĺňajú formálne a obsahové kritériá stanovené dohodou a následnej prezentácie vlastného projektu pred skupinou. Použité budú adekvátne metódy a prostriedky hodnotenia. Hodnotiť sa budú ústne odpovede, písomne testy a projekt. Cieľom je ohodnotiť prepojenie vedomostí so zručnosťami a spôsobilosťami.